

Kulturstrategier

i

Finnmark

**Utfordringer for
fylkeskommunal kulturpolitikk**

Av

Heidi Stavrum

Arbeidsrapport nr. 16/2007

TELEMARKSFORSKING-BØ

© Telemarksforsking-Bø 2007
Arbeidsrapport nr. 16
ISSN 0802-3662
Pris: kr. 150

Telemarksforsking-Bø
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: 35 06 15 00
Fax: 35 06 15 01
www.telemarksforsking.no

FORORD

Våren 2007 fikk Telemarksforskning-Bø en henvendelse fra Finnmark fylkeskommune v/kultur- og idrettssjefen om å gjøre en analyse av den fylkeskommunale ressursbruken på kulturområdet. Oppdraget, som har blitt gjennomført i perioden fra mai til september i 2007, har gått ut på å vurdere fylkeskommunens kulturpolitiske strategier fra et utenforstående perspektiv. Dette med tanke på å kunne si noe om hvordan Finnmark fylkeskommunes kulturpolitiske planer og strategier henger sammen med kulturpolitiske målsettinger mer generelt, samt ulike behov som kulturlivet i Finnmark måtte ha, og til sist komme med noen innspill knyttet til utforming av nye kulturpolitiske strategier for Finnmark.

Undertegnede har vært prosjektleder og gjennomført hoveddelen av prosjektarbeidet, og står derfor ansvarlig for innholdet i den følgende rapporten. Det er imidlertid flere som har bidratt på ulike måter underveis i arbeidet. Takk til kollega Trond Erik Lunder ved Telemarksforskning-Bø, som har hentet ut og bearbeidet data om fylkeskommunale kulturutgifter. Takk også til kulturforskerne Per Mangset og Georg Arnestad, som har gitt meg verdifulle kommentarer og innspill knyttet til arbeidet med rapporten. Til sist en stor takk til informanter fra kulturlivet i Finnmark som velvillig har stilt opp til intervju og samtaler, og til Finnmark fylkeskommune v/Marianne Pedersen for godt samarbeid!

Bø i Telemark, september 2007

Heidi Stavrum
prosjektleder

INNHOOLD

1	MULIGHETER OG UTFORDRINGER I NORD.....	7
2	KULTURLIVET ENDRER SEG.....	9
2.1	Henger kulturpolitikken med?.....	10
2.2	Fylkeskommunen i kulturpolitikken	11
3	FINNMARK SOM KULTURFYLKE.....	13
3.1	Kulturpolitiske planer og målsettinger	13
3.2	Fylkeskommunens kulturbudsjett	14
3.3	Finnmark fylkeskommune sammenlignet med andre fylkeskommuner	17
4	EI NY TID TRENGER EN NY POLITIKK	19
4.1	Om foreliggende planer og politikk	20
4.2	Kulturlivets forventninger møtes av faste avtaler og statlige føringer	22
4.3	Kultur + næring = sant?	24
4.4	Samarbeid og nettverk gir kvalitet og kompetanse.....	27
4.5	Grensefylket Finnmark på toppen av verden	28
5	NY KULTURSTRATEGI FOR FINNMARK – KJØR DEBATT!	29
6	LITTERATUR.....	31

1 MULIGHETER OG UTFORDRINGER I NORD

”Muligheter og utfordringer i nord” er tittelen på stortingsmeldingen om nordområdene som ble lagt fram under regjeringen Bondevik i 2005¹. Som tittelen antyder, peker meldingen på at den stadig økende interessen for nordområdene både skaper store muligheter og store utfordringer for Norge. Også den påfølgende regjeringen, særlig representert ved utenriksminister Jonas Gahr Støre, har vært en sterk talsmann for å rette fokuset mot den nordligste delen av Norge. På nettstedet www.regjeringen.no kan en blant annet lese følgende:

Å utnytte mulighetene i nordområdene er en av de viktigste satsingene for regjeringen i årene som kommer. Det er i nord at vi opplever den mest rivende utvikling i våre nærområder. Nordområdene er mer enn utenrikspolitikk og det er mer enn innenrikspolitikk. Det handler om vår evne til å videreføre tradisjonen med ansvarlig ressursforvaltning, gjenkjennelig suverenitetshevdelse og nært samarbeid med naboer, partnere og allierte².

Den politiske diskusjonen om nordområdene har først og fremst handlet om utenrikspolitiske spørsmål, om olje- og energipolitikk eller fiskeripolitikk, og det fokuseres mye på hvordan en best bør forvalte de viktige ressursene i havet. I slike diskusjoner framstår Nord-Norge generelt og Finnmark spesielt som et løfterikt område med stort utviklingspotensial: Dette området kan bli Norges nye sentrum og vindu mot Europa og verden. Ressursene og naturen i nord skal danne grunnlaget for utvikling av ei ny framtid i regionen, og ringvirkningene innenfor reiseliv, opplevelser og kultur forventes å bli store.

Sett fra en kulturpolitisk eller distriktpolitisk synsvinkel kan man imidlertid se den nordligste landsdelen i et litt annet lys. I en rapport fra det såkalte ”vitaliseringsutvalget” for Nordnorsk Kulturråd³, slås det fast at kunst- og kulturlivet i Nord-Norge mottar bare en liten andel av de totale offentlige midlene som går til kultur i Norge. Særlig kommer de profesjonelle kunstnerne dårlig ut på denne statistikken. På nettsidene til NRK kan man videre lese at det står dårlig til med kulturbedriftene i Finnmark: Nyhetssaken ”Ingen er flinke nok til å få kulturstøtte” forteller at til tross for at man har bevilget flere millioner til kulturnæringen i Finnmark, er det vanskelig å finne prosjekter som er gode nok til å få støtte⁴. I distriktpolitiske diskusjoner beskrives også ofte Finnmark som et område preget av befolkningsnedgang, arbeidsledighet og hvor befolkningen har lavere utdanning og dårligere helse enn ellers i landet⁵.

¹ Utenriksdepartementet: *St. meld. nr.30 (2004-2005): Muligheter og utfordringer i nord.*

² <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/tema/Nordomradene.html?id=1154>

³ Nordnorsk Kulturråd 2007.

⁴ ”Ingen er flinke nok til å få kulturstøtte”, NRK Troms og Finnmark, 03.05.07, www.nrk.no

⁵ Et eksempel er NHOs nylig publiserte rapport ”Attraktivitetsbarometeret 2007” (NHO 2007), som viser at attraktiviteten til næringsregionene i Finnmark er blant de dårligste i landet.

Sett med et ”blikk utenfra” framstår dermed Nord-Norge generelt og Finnmark spesielt i et tvetydig lys: på én side ser man en region preget av fraflytting som kommer dårlig ut på nærings- og velferdsstatistikken. På en annen side ser man en internasjonalt orientert region som står foran ei framtid med store og uante utviklingsmuligheter. Kulturlivet i Finnmark befinner seg også i dette skjæringspunktet, og når Finnmark fylkeskommune nå skal utforme sine nye kulturpolitiske strategier står man overfor både uante muligheter og begrensede utfordringer.

Våren 2007 fikk Telemarksforskning-Bø en henvendelse fra Finnmark fylkeskommune v/kultur- og idrettssjefen om å gjøre en analyse av den fylkeskommunale ressursbruken på kulturområdet. Oppdraget, som har blitt gjennomført i perioden fra mai til september 2007, har først og fremst gått ut på å vurdere fylkeskommunens kulturpolitiske strategier fra et utenforstående perspektiv. Dette med tanke på å kunne si noe om hvordan Finnmark fylkeskommunes kulturpolitiske planer og strategier henger sammen med kulturpolitiske målsettinger mer generelt, samt de ulike behovene som kulturlivet i Finnmark måtte ha, og til sist komme med noen innspill knyttet til utforming av nye kulturpolitiske strategier for Finnmark.

I arbeidet med oppdraget har det blitt benyttet flere kilder. Ulike plan- og strategidokumenter fra Finnmark fylkeskommune har utgjort den største datakilden i prosjektet. I tillegg har det blitt gjennomført telefonintervjuer med representanter fra kulturlivet i Finnmark og fra fylkeskommunens kultur- og idrettsavdeling. Til sammen har det blitt gjennomført 9 telefonintervjuer. Blant informantene finner vi representanter fra ulike deler av kulturlivet i Finnmark, samt representanter fra Finnmark Fylkeskommune (kultur- og idrettssjef og utviklingssjef). Utvalget av informanter fra kulturlivet er gjort på bakgrunn av flere kriterier. Vi har forsøkt å få til en variasjon av informanter fra ulike typer kulturuttrykk og/eller ulik institusjonell tilknytning. I tillegg har geografiske kriterier knyttet til informantens bo- og arbeidssted vært med på å betinge utvalget. Undertegnede var også til stede på et kulturpolitisk strategiseminar i Karasjok i juni 2007. Samtaler og observasjoner gjort denne dagen ligger også til grunn for analysen som er gjort i rapporten.

Rapporten er delt inn i 5 kapitler. Først (i kapittel 2) vil det bli pekt på noen generelle utviklingstrekk som preger kulturlivet i dag, og videre bli sagt noe om hvilke kulturpolitiske utfordringer disse endringene ser ut til å skape. Dette gjelder særlig for fylkeskommunene, som sammenlignet med staten og kommunene har et forholdsvis begrenset kulturpolitisk handlingsrom. Deretter vil det bli gått mer spesifikt inn på Finnmark fylkeskommunes kulturpolitikk, slik den har vært utformet fram til nå (kapittel 3). Rapportens kapittel 4 er en diskusjon om hvordan noen av kulturlivets utviklingstrekk også skaper utfordringer for kulturpolitikkutformingen i Finnmark fylke. I den sammenheng blir det trukket inn momenter fra intervjuer og samtaler med kulturaktører og fra gjennomlesing av relevante plandokumenter. Avslutningsvis, i kapittel 5, oppsummeres rapporten gjennom å peke på

noen tema som kan være verdt å diskutere i forbindelse med utvikling av nye kulturpolitiske strategier for Finnmark fylke.

Det før nevnte utenforstående blikket, i tillegg til den korte tidsrammen for dette oppdraget, medfører at forfatteren ikke har kunnet opparbeide seg en full oversikt over alle Finnmarks kulturaktører og de udekkede behov de eventuelt måtte ha. Det har heller ikke vært målsettingen med dette arbeidet: Målsettingen har derimot vært å vurdere Finnmark fylkeskommune sin kulturpolitiske strategi i en større sammenheng. Rapporten inneholder derfor ikke detaljdiskusjoner av budsjettposter og støttebeløp, men gjør i stedet et forsøk på å trekke opp noen store linjer, som forhåpentligvis kan inspirere til debatt og diskusjon. Håpet er at denne rapporten, snarere enn å komme med det eneste rette svaret på hva som skal gjøres, kan bidra til å skape refleksjon omkring noen kulturpolitiske veivalg som Finnmark fylkeskommune nå står overfor.

2 KULTURLIVET ENDRER SEG

Flere forskere og samfunnsvitere peker på at vi står overfor et kulturliv som er i endring. Dette er noe som også mange av kulturfeltets aktører vil bekrefte. I flere forskningsbidrag knyttes de ulike endringstendensene i kulturlivet til generelle og mer grunnleggende samfunnsendringer, slik de presenteres hos sentrale samfunnssteoretikere. "Endringsfortellingene" som preger både kulturfeltets debatter og kulturforskningens nyere bidrag, beskriver et kulturliv med følgende kjennetegn⁶:

- Deinstitusjonalisering: Mens kulturlivet i Norge tradisjonelt sett har vært preget av institusjonsbygging og etablering av faste ordninger, står vi nå overfor et "friere" kulturfelt. Mange flere prosjektbaserte, midlertidige og lite institusjonaliserte kulturtiltak og aktiviteter settes i gang, gjerne på initiativ fra lokale ildsjeler og entreprenører. Dette illustreres blant annet av en sterk økning i antallet festivaler og frie scenekunstprosjekter.
- Antallet sysselsatte i kulturlivet øker: Antallet kunstnere og kulturarbeidere øker, samtidig som andelen nyetableringer innenfor kulturfeltet øker. Sysselsettingen i kulturlivet inntar også nye mønstre: Flere kunstnere arbeider som frilansere, og flere kulturarbeidere driver med virksomhet som befinner seg i skjæringspunktet mellom kultur og næringsliv (design, film, media etc).
- Økt aktivitet i kulturlivet lokalt, endret samhandling mellom aktører: Samtidig som aktiviteten i lokalt kulturliv øker (for eksempel i forbindelse med lokale festivaler og spel), endres samspillet mellom ulike aktører og institusjoner. Offentlige, private, profesjonelle og frivillige aktører samarbeider på nye måter i forbindelse med igangsetting av nye prosjekter og tiltak. Den tradisjonelle organisasjonsbaserte frivilligheten er under press, samtidig som en ser en sterk profesjonaliseringstrend i kulturlivets arrangør- og formidlingsledd.

⁶ For utdyping av kulturelle og samfunnsmessige endringstrekk nevnt i dette avsnittet, se for eksempel Beck 1992, Robertson 1995, Barker 2000, Mangset 2001 og 2004, Ellmeier 2003, Wollébæk og Selle 2002, Florida 2002, Bjørkås 2004, Halonen 2005, Arnestad 2005 og 2007 og Bugge og Isaksen 2007.

- Økt fokus på kultur og næring og kultur som næring: Kunst og kultur står i fokus i nye steds- og utviklingsstrategier for mange byer og lokalsamfunn, og en ser mange politiske satsinger knyttet til de næringsmessige aspektene ved kulturfeltet: sentrale stikkord for slike satsinger er kulturnæringer, opplevelsesøkonomi og kulturelt entreprenørskap.
- Globalisering og glocalisering: Dette er en dobbel prosess, hvor man på den ene siden ser økte tendenser til internasjonalisering og mangfold, samtidig som man på den andre siden opplever en dreining mot at det lokale og spesielle ved et sted eller et kulturuttrykk verdsettes i større og større grad.

2.1 Henger kulturpolitikken med?

Vi står altså overfor et kulturliv og et kunstfelt som er i endring. Dette er endringer som også angår politikken som føres overfor kunst- og kulturlivet. Hovedlinjene i, og den grunnleggende utformingen av dagens norske kulturpolitikk, er i stor grad preget av føringer lagt på bakgrunn av de ulike kulturmeldingene som har blitt produsert i perioden fra 1970-tallet og fram til i dag. Kulturmeldingene fra 1973 og 1974 brakte med seg kjente kulturpolitiske målsettinger som demokratisering, desentralisering og tilgjengelighet, og det var nå utbyggingen av lokale (kommunale) og regionale (fylkeskommunale) kulturforvaltninger startet. De kommunale og fylkeskommunale kulturutgiftene økte betraktelig i perioden fra 1970 til 1980, og på samme tid ble det bygd en rekke regionale kulturinstitusjoner som teater, museum og idrettsanlegg⁷. I løpet av 1980- og 1990-tallet ble imidlertid statens engasjement overfor de såkalte sosiokulturelle sidene ved kulturpolitikken, samt de klassiske demokratiseringsverdiene nedtonet noe, blant annet til fordel for kunstpolitikk og mediepolitikk⁸. Dette eksemplifiseres for eksempel gjennom kulturmeldingen fra 1992, hvor den profesjonelle delen av kulturlivet og kvalitetsbegrepet blir viet større plass enn tidligere⁹. Også i den siste stortingsmeldingen om kultur fra 2003, brukes det mye plass på diskusjoner av det profesjonelle kunstlivet, mens fokuset på distriktene og den regionale kulturpolitikken er lavt¹⁰.

I påpekninger av at kulturlivet har endret seg, stiller flere forskere spørsmål ved om kulturpolitikken i tilstrekkelig grad har greid å inkorporere disse endringene¹¹. Selv om det den siste tiden har blitt tatt mange nye kulturpolitiske initiativer av kulturminister Trond Giske, for eksempel i tilknytning til en mulig kulturlov, det såkalte "Kulturløftet", ny stortingsmelding om filmpolitikk, og ny handlingsplan for kultur og næring, preges likevel kulturpolitikken fremdeles av en høy grad av institusjonalisering (ønsket om å bli en fast post på statsbudsjettet) og ønsket om en sterk andel offentlig støtte¹². Det er for eksempel lite pri-

⁷ Arnestad 2003

⁸ Samme sted.

⁹ Kulturdepartementet: *St.meld. nr.61 (1991-92): Kultur i tiden*.

¹⁰ Kultur- og kyrkjedepartementet: *St.meld. nr.48 (2002-2003): Kulturpolitikk fram mot 2014*.

¹¹ Mangset 2001, Arnestad 2007.

¹² Senest eksemplifisert gjennom Giskes sommerturné til potensielle knutepunktfestivaler for rock, se for eksempel "Rockefestivalene kjemper om Giske", www.dagsavisen.no, 11.08.07.

vat finansiering av kulturlivet i Norge, sammenlignet med en del andre land i Europa¹³. Et generelt poeng som blant andre kulturforskeren Sigrid Røyseng framhever¹⁴, er at det ligger i politikkenes natur å ”henge etter”, eller være ”i utakt”. Dette vil særlig ramme politikken overfor kunst- og kulturfeltet, siden dette er et samfunnsområde som har som en av sine grunnleggende verdier å ligge i front hva angår nyskapende og grensesprengende ideer. Det vil derfor gå ei tid før en greier å inkorporere den ”dynamiske kultursektoren i eit samfunn i omskaping”¹⁵, som det heter i den siste kulturmeldinga, i den praktiske kulturpolitikken. Hvis kulturpolitikken i tilstrekkelig grad skal møte det ”nye” og postmoderne kulturlivets innhold og utfordringer, vil det ofte være behov for å endre på etablerte kulturpolitiske strategier og virkemidler. Dette er også tilfelle i Finnmark, hvor hovedtrekkene i den fylkeskommunale kulturpolitikken ble lagt på begynnelsen av 1990-tallet, og hvor man nå ønsker å utforme noen nye kulturpolitiske strategier.

2.2 Fylkeskommunen i kulturpolitikken

Hvilken rolle kan så det regionale forvaltningsnivået, det vil si fylkeskommunen, spille i denne sammenhengen? Hvilket kulturpolitisk handlingsrom finnes egentlig hos fylkeskommunen, og hvilke kulturpolitiske oppgaver er det fylkeskommunen skal og bør ta ansvar for? Hvis en ser nærmere på de offentlige utgiftene til kultur, vil en raskt oppdage at den fylkeskommunale andelen av disse er liten sammenlignet med de statlige og kommunale kulturutgiftene, og en vil også se at den prosentvise andelen fylkeskommunale kulturutgifter har holdt seg relativt stabil de siste 30 årene:

Netto driftsutgifter til kulturformål 1980 – 2002 fordelt på forvaltningsnivå (prosent)				
	Stat (Kultur-dept.)	Fylkeskommune	Kommune	Samla utgifter (mill.kr)
1980	41,8	6,5	51,6	(1.665)
1983	39,9	6,7	53,5	(2.667)
1987	34,6	7,9	57,5	(4.053)
1990	38,9	8,4	52,7	(4.705)
1991	34,5	7,5	58,1	(5.292)
1994	39,2	7,1	53,7	(6.460)
1998	41,0	7,5	51,5	(7.918)
2001	42,9	7,8	49,3	(9.111)
2002	42,5	7,5	50,0	(10.007)

Tabell 1 Netto driftsutgifter til kulturformål 1980-2002, fordelt på forvaltningsnivå (prosent)¹⁶.

¹³ Mangset 2001.

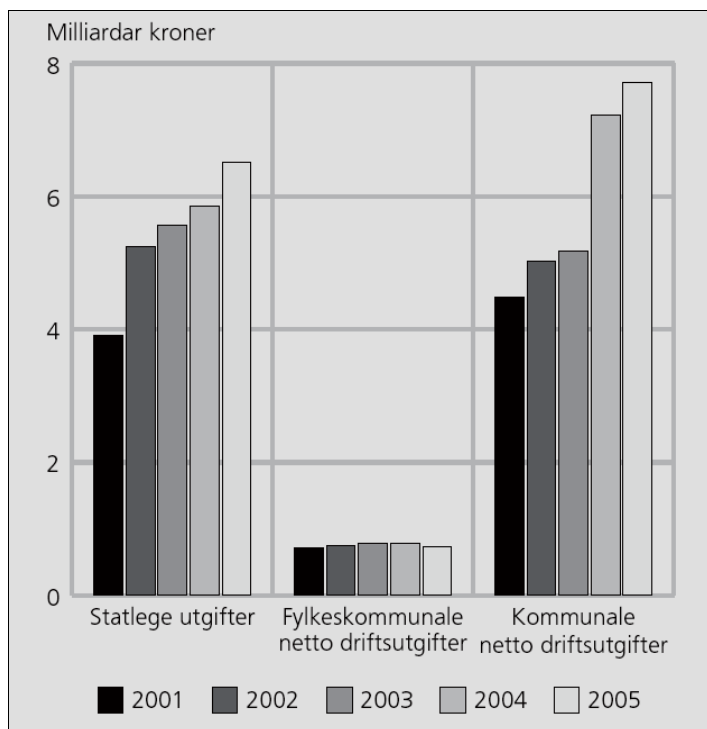
¹⁴ Røyseng 2004.

¹⁵ Kultur- og kyrkjedepartementet: *St.meld. nr.48 (2002-2003): Kulturpolitikk fram mot 2014*.

¹⁶ Tabellen er hentet fra Arnestad (2004), datakildene er NOS kulturstatistikk 1982, 1985, 1988, 1992 og 1996-2002.

Kulturmeldinga ”Kultur i tiden”. Kommunetallene 1980-90 omfatter **ikke** Oslo. Kommunetallene 1991-2002 omfatter **alle** kommuner.

Tall fra Statistisk sentralbyrå¹⁷ viser at de offentlige kulturutgiftene også i de siste årene har hatt den samme fordelingen mellom de tre forvaltningsnivåene. SSBs tall viser i tillegg at både kommunale og statlige utgifter til kulturformål gradvis har økt i perioden fra 2001-2005, mens de fylkeskommunale utgiftene ikke har økt i samme grad. I 2005 ser en snarere at de fylkeskommunale utgiftene til kulturformål har gått ned:

Figur 1 Offentlige utgifter til kulturformål, 2001-2005. Milliarder kroner¹⁸.

I tillegg til at fylkeskommunenes kulturbudsjett er begrenset sammenlignet med kommunale og statlige kulturbudsjetter, er mange av fylkeskommunenes oppgaver på kulturområdet lovpålagt eller avtalesfestet gjennom statlige føringer. I tillegg til å besørge lovpålagte oppgaver som fylkesbibliotek, museum og kulturvern, går en stor andel av de fylkeskommunale kulturbudsjettene til å støtte regionale institusjoner, som regel bestemt ut fra en avtalesfestet fordelingsnøkkel mellom fylket, staten og kommunen som institusjonene er lokalisert i. Mange fylkeskommuner har også egne produsent- eller turnéorganisasjoner, som formidler profesjonell kunst til fylkets innbyggere. I tillegg forvalter fylkeskommunene en god del av de såkalte spillemidlene. Disse midlene skal ut fra statlige føringer benyttes til drift av Den kulturelle skolesekken, samt til bygging og vedlikehold av idrettsanlegg og kulturbygg¹⁹.

¹⁷ Statistisk Sentralbyrå (2006): *Kulturstatistikk 2005*.

¹⁸ Kilde: Kultur- og kyrkjedepartementet og Statistisk Sentralbyrå, hentet fra SSBs "Kulturstatistikk 2005", side 13.

¹⁹ For utdyping av de fylkeskommunale oppgavene på kulturområdet, se kap.4.7 i St.meld. nr. 48 (2002-2003): Kulturpolitikk fram mot 2014.

Kulturforskeren Georg Arnestad påpeker at det tradisjonelt sett har vært en sterk statlig styring i norsk kulturpolitikk, med tilsvarende lite eller begrenset handlingsrom på det regionale nivået²⁰. Selv om institusjonell desentralisering og regionalisering har vært en sentral kulturpolitisk målsetting i flere tiår, har ikke utbygginga av statlig finansierte institusjoner rundt i landet gitt de ønskelige kunstneriske resultatene. Dette skyldes ifølge Arnestad at de kulturpolitiske målsettingene ikke har ført med seg en reell desentralisering av makt, myndighet eller penger til de regionale folkevalgte organene. Dette har ført til at den sikreste veien til økonomisk trygghet for en kulturinstitusjon fremdeles er å få fast plass på statsbudsjettet eller bli definert som en knutepunktinstitusjon, og dermed være sikret en stor statlig grunnfinansiering²¹.

Noen fylkeskommunale kulturforvaltninger har imidlertid utrettet mer enn andre, og ifølge Per Mangset henger dette nært sammen med fylkeskultursjefenes utforming av sin yrkesrolle og posisjon²². Mangset beskriver i den sammenheng to ulike måter å lede de regionale kulturforvaltningene på: På én side har man fylkeskultursjefer som har fungert som ”lojale tilskuddforvaltere”. Denne kategorien kultursjefer har i stor grad fokusert på forvaltning av vedtatte driftstilskudd og statlige midler, og ikke målbåret så tydelige styringsvisjoner ut over dette. På den andre siden finner vi ”iverksettingsagentene”, som har ledet fylkeskulturforvaltninger på en mer offensiv måte. Disse har inntatt tydeligere og mer ”kulturrådsaktige” roller enn de førstnevnte. Dette har gjerne ført til igangsetting av omstridte prosjekter og tiltak, men man har likevel fått til mye, enten i form av økt aktivitet eller økte bevilgninger. Før vi går nærmere inn på hvordan kultur- og idrettsavdelinga i Finnmark fylkeskommune vurderes i forhold til disse dimensjonene, er det imidlertid nødvendig å gi en nærmere presentasjon av Finnmarks kulturliv.

3 FINNMARK SOM KULTURFYLKE

I dette tilfellet er det ikke kulturlivet i Finnmark generelt som er tema. Det handler først og fremst om den delen av kulturlivet som er Finnmark fylkeskommunes kulturpolitiske ansvarsområde. For å få et klarere bilde av hva dette dreier seg om, er det nødvendig å gi et kort overblikk over hvilken kulturpolitikk fylkeskommunen fører i dag: Hvilke målsettinger har fylkeskommunen, og hvilke kulturpolitiske oppgaver, institusjoner og støtteordninger er det fylkeskommunen har ansvar for?²³

3.1 Kulturpolitiske planer og målsettinger

Kultur er et av rammeområdene til Finnmark fylkeskommune, og hovedføringene for fylkeskommunens kulturarbeid er lagt gjennom de kulturpolitiske målsettingene som blir presentert i ”Fylkesplan for Finnmark 2006-2009”. I fylkesplanen er det et eget kapittel om

²⁰ Arnestad 2003.

²¹ Arnestad 2005:112.

²² Mangset 2007.

²³ Informasjonen som presenteres i dette kapitlet er hovedsakelig hentet fra ”Fylkesplan for Finnmark 2006-2009” og fra Finnmark fylkeskommunes økonomiplan for 2007-2010. I tillegg presenteres en del opplysninger gitt av kultur- og idrettsjef Marianne Pedersen, via e-post og tlf, samt informasjon hentet fra nettsiden til Finnmark fylkeskommune.

kulturpolitikk (kapittel 8), og der beskrives hovedmålet for den fylkeskommunale kulturpolitikken: ”Finnmark – der kulturen er mangfoldig, inkluderende og med høg kvalitet og er en drivkraft for utvikling og vekst”. ”Barn og unge”, ”samarbeid og nettverksbygging” og ”kvalitet og kompetanse” blir beskrevet som tre gjennomgående og overordnede prioriteringer, som alle er integrert i fire delmål for det fylkeskommunale kulturarbeidet. Følgende fire delmål for kultur skisseres i fylkesplanen:

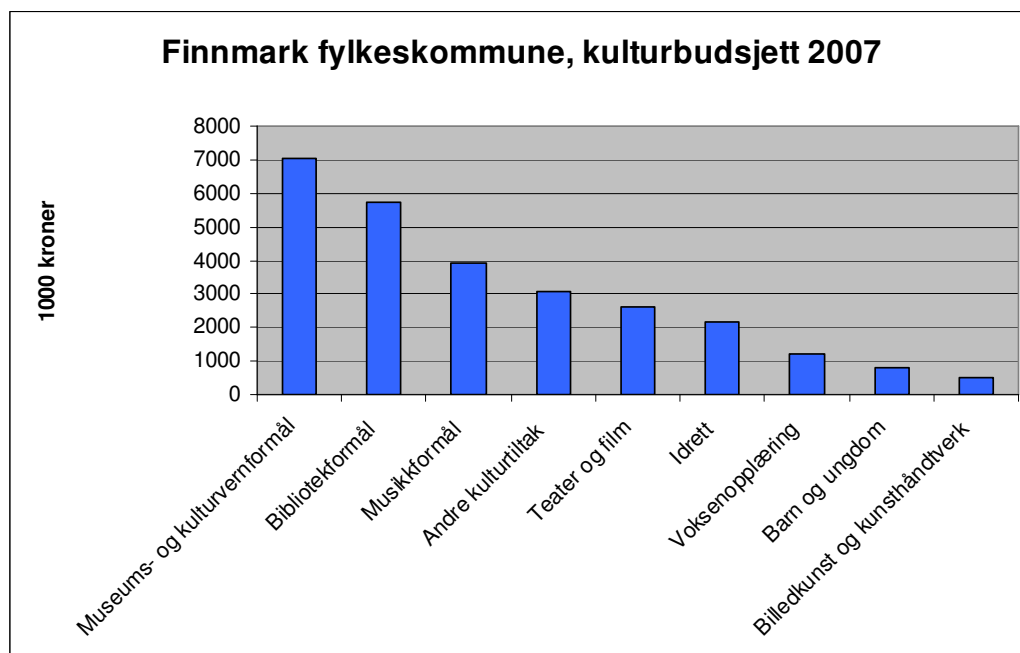
1. Finnmarkingene har artige, spennende og gode kulturtilbud: Å arbeide for at alle befolkningsgrupper i fylket skal ha tilgang til et variert og mangfoldig kulturtilbud som kjennetegnes ved kvalitet og tilgjengelighet.
2. Finnmarkingene har et sted å oppleve, øve og trene: Å arbeide for at kulturaktiviteter og kunstformidling kan finne sted og formidles på hensiktsmessige og tilgjengelige steder og arenaer.
3. Finnmarkskunstneren sprenger grenser: Å arbeide for at kunstnere og kulturarbeidere i fylket har arbeidsvilkår slik at det kunstneriske arbeidet er grensesprengende, kreativt og av høy kvalitet.
4. Den mangfoldige finnmarkingen på toppen av verden: Å synliggjøre og forsterke kulturens betydning som døråpner og formidler mellom ulike kulturer og land.

I tillegg til fylkesplanens kapittel om kulturpolitikk, er det også et av avsnittene i fylkesplanens kapittel om næringspolitikk som er av særlig relevans for kulturområdet, nemlig kapittel 5.6 ”Kulturnæring”. Der presenteres fylkeskommunens strategiske satsing på kulturnæringer, hvor man har vedtatt en målsetting om å arbeide for etablering av 500 nye kulturarbeidsplasser i Finnmark innen 2014. Andre kulturpolitiske strategidokumenter som legger føringer for kulturarbeidet til fylkeskommunen pr i dag er ”Strategier for musikklivet i Finnmark 2004-2007”, ”Strategier for den regionale bibliotekstjenesten i Finnmark 2005-2014” og ”Strategier for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2005-2008”.

3.2 Fylkeskommunens kulturbudsjett

Budsjettet for rammeområde kultur er fylkeskommunens viktigste redskap for å nå de kulturpolitiske målsettingene som er beskrevet i fylkesplanen. I 2007 er det fylkeskommunale nettobudsjettet til kulturformål på ca 26,8 millioner kr. To av de største postene på det fylkeskommunale budsjettet er bibliotekformål (ca 5,7 mill i 2007) og musikkformål (ca 3,9 mill i 2007). Det meste av midlene på disse to postene er knyttet til driften av de to fylkeskommunale institusjonene Finnmark fylkesbibliotek og Musikk i Finnmark. Finnmark Fylkesbibliotek har to avdelinger, en i Vadsø og en i Hammerfest, med til sammen 13,5 ansatte. Musikk i Finnmark består av tre ensembler lokalisert i Alta (Ensemble Nord), Hammerfest (LINK) og Vadsø (Varangerensemblen). Musikk i Finnmark har 12 ansatte, og administrasjonen ligger i Vadsø. En annen stor andel av det fylkeskommunale kulturbudsjettet går til museum og kulturvern (ca 7 mill i 2007). Resten av budsjettet er fordelt på postene billedkunst og kunsthåndverk (ca 500.000 i 2007), teater og film (ca 2,6 mill i 2007), idrett

(ca 2,1 mill i 2007), barn og ungdom (ca 800.000 i 2007), voksenopplæring (ca 1,2 mill i 2007) og andre kulturtiltak (ca 3 mill i 2007).

Figur 2 Finnmark fylkeskommunes kulturbudsjett for 2007.

Innenfor hver av budsjettpostene på det fylkeskommunale kulturbudsjettet fordeles midlene hovedsakelig mellom faste driftstilskudd til institusjoner og organisasjoner, samt tilskudd til prosjekter og tiltak av mer midlertidig karakter. Flere av de faste tilskuddene er regulert ut fra avtalefestede ordninger som Finnmark fylkeskommune har inngått med andre aktører. Her er det først og fremst snakk om Den nordnorske kulturavtalen samt fylkeskommunens avtale med Sametinget. Gjennom den bilaterale kulturavtalen med Murmansk og Arkhangelsk, samt Barentssamarbeidet og Nordkalottsamarbeidet, deltar fylkeskommunen i tillegg i internasjonalt kulturarbeid.

Samiske kulturinstitusjoner og kulturprosjekter støttes hovedsakelig gjennom bevilgninger fra Sametinget, men Finnmark fylkeskommune gir også driftstilskudd til samiske institusjoner og organisasjoner, for eksempel til Samisk Kunstnersentrum, samiske museer og Samisk Idrettsforbund. Fylkeskommunen gir også tilskudd til samiske kulturprosjekter, og de har blant annet initiert prosjekter som Samisk Musikkformidling. Noen av disse bevilgningene og prosjektene er omtalt i samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Finnmark Fylkeskommune.

Den nordnorske kulturavtalen er en avtale om landsdelssamarbeid innenfor kultursektoren som er inngått mellom Nordland, Troms og Finnmark fylkeskommuner. Dette innebærer at de tre nordnorske fylkeskommunene har inngått en avtale om å gi driftstilskudd til enkelte

nordnorske regionale institusjoner og organisasjoner. Avtalen omfatter følgende institusjoner (størrelsen på det økonomiske tilskuddet i 2006 i kolonnen til høyre):

Institusjon	Støtte i 2006
Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge:	
Musikk i Finnmark	3 340.000 kr
Nordnorsk Jazzsenter	78.500 kr
FINN-turne	67.400 kr
Nordnorsk Kunstnersentrum	95.310 kr
Festspillene i Nord-Norge	241.714 kr
Nordnorsk Filmsenter	194.357 kr
Nordnorsk Kulturråd	192.000 kr
Den nordnorske kunstutstilling	31.700 kr
Samorganisasjonen for kunstformidling i Nord-Norge (SKINN)	60.750 kr
Hålogaland Amatørteaterselskap (HATS)	72.125 kr
Nordland Kunst- og Filmskole	493.440 kr
Nordnorsk Fartøyvernssenter	226.875 kr
Nordnorsk landsdelsscene for dans, Stellaris Danseteater	527.000 kr
Trastad samlinger	46.352 kr
Totalt	5 667.523 kr

Tabell 2 Institusjoner som inngår i Den nordnorske kulturavtalen, støtte fra Finnmark fylkeskommune i 2006.

Støtten fra Finnmark fylkeskommune til disse institusjonene utgjorde i 2006 til sammen ca 5,6 mill kr. I tillegg til de 12 institusjonene i kulturavtalen, er det en egen avtale om Hålogaland Teater. Finnmark og Troms fylkeskommuner og Tromsø kommune eier og gir driftstilskudd til teateret, som fungerer som institusjonsteater for både Troms og Finnmark. Finnmarks støtte til Hålogaland Teater utgjorde ca 1,5 mill kr i 2006, og er den største enkeltutgiften under kulturbudsjettets post for teater og film. Beivváš Sámi Teáhter er også lokalisert i Finnmark. Dette er et nasjonalt teater som støttes av Sametinget.

I tillegg til de vel 26 millionene på det ordinære kulturbudsjettet, forvalter også Finnmark fylkeskommune nærmere 27 millioner statlige midler til kultur- og idrettsformål. De statlige midlene er øremerket til Den kulturelle skolesekken og til idrettsanlegg og kulturbygg. I 2007 går ca 20 millioner til idrettsanlegg, ca 1,7 millioner til kulturbygg og ca 4,8 millioner til Den kulturelle skolesekken.

Fylkeskommunen forvalter også fondsmidler som ligger utenfor det ordinære kulturbudsjettet. Det fordeles hvert år inntil 700.000 kr i prosjektmidler fra Kulturfondet. Disse midlene er rettet mot lokale lag og foreninger og fordeles etter søknad. Det såkalte ”Dynamitt-

fondet” forvaltes av Musikk i Finnmark, der 300.000 kr skal fordeles til tiltak som bidrar til å øke samarbeidet på musikkområdet i fylket.

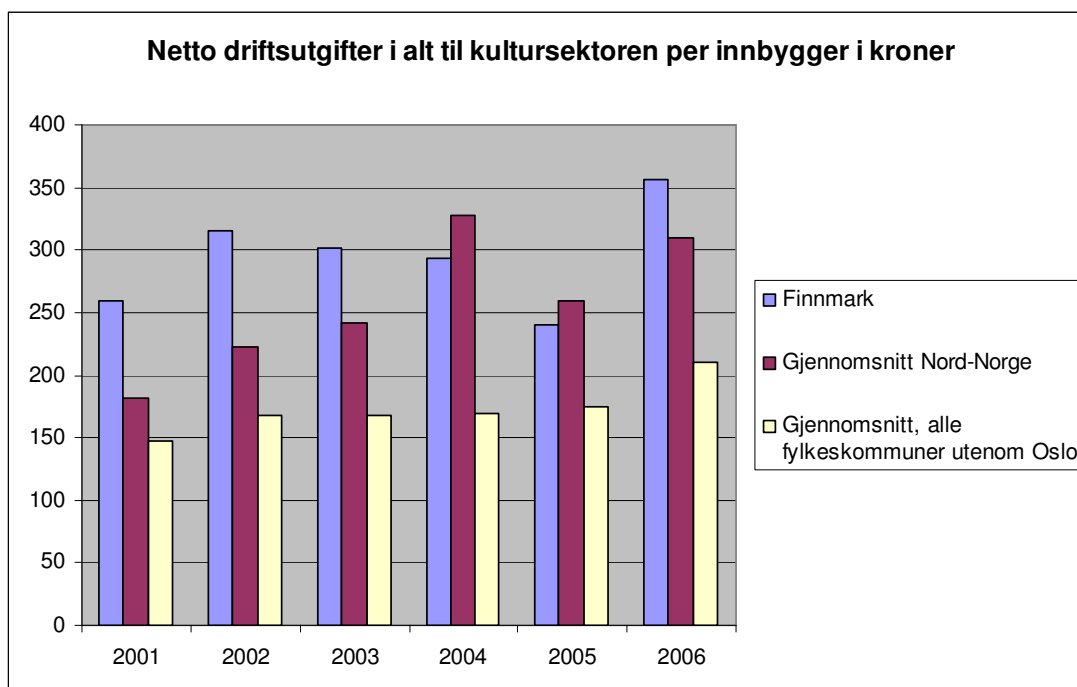
For å oppfylle den politisk vedtatte visjonen om å etablere 500 nye kulturarbeidsplasser i Finnmark innen 2014, etablerte fylkeskommunen i 2005 et investeringsfond for kulturnæring i Finnmark på 20 millioner kr. Fondet forvaltes ikke av fylkeskommunens kulturavdeling, men ledes av et styre bestående av medlemmer fra Innovasjon Norge, fylkestinget, Nordnorsk Kulturråd, Finnmark reiseliv og Næringshagenettverket i Finnmark. Investeringselskapet Origo Kultur er også en del av den fylkeskommunale kulturnæringsinnsatsen; 8 av de 20 fondsmillionene har blitt investert i dette selskapet. Bedriftsutviklingsprogrammet ”lønnsom kultur” i regi av Innovasjon Norge i samarbeid med Finnmark fylkeskommune er også en del av satsingen på kulturnæringer. Dette er et utviklingsprogram rettet mot kulturbedrifter i Finnmark, som både skal bistå bedriftene i arbeidet med å bli mer lønnsomme, samtidig som programmet bidrar til å bygge et nettverk mellom bedriftene.

3.3 Finnmark fylkeskommune sammenlignet med andre fylkeskommuner

Generelt sett er de fylkeskommunale kulturoppgavene, budsjettpostene og forvaltningen av de statlige midlene hos Finnmark fylkeskommune forholdsvis sammenlignbare med andre fylkeskommunale kulturbudsjetter i Norge. Fordelingen mellom fylkeskommunenes egne kulturbudsjetter og andelen midler som forvaltes gjennom statlige ordninger er noenlunde lik over hele landet. Det som først og fremst særpreger Finnmark sammenlignet med en del andre fylker, er samarbeidsavtalene de har inngått med de to andre nordnorske fylkene, og med Sametinget, Barentssamarbeidet og Nordkalottsamarbeidet. I likhet med en del andre fylkeskommuner har også Finnmark satt i gang en stor satsing på kulturnæringer og kulturbasert næringsutvikling. Det er en sterk trend, både nasjonalt og internasjonalt, at det settes i gang strategiske satsinger som ønsker å benytte kunst og kultur som utgangspunkt for nærings- og stedsutvikling²⁴.

Hvis vi tar for oss Finnmark fylkeskommunes utgifter til kultur fordelt per innbygger de siste fem årene og sammenligner dem med andre fylkeskommuner, ser vi at Finnmark gjennomgående ligger en del høyere enn landsgjennomsnittet, og enkelte år også en del høyere enn gjennomsnittet i Nord-Norge:

²⁴ Bugge og Isaksen 2007.

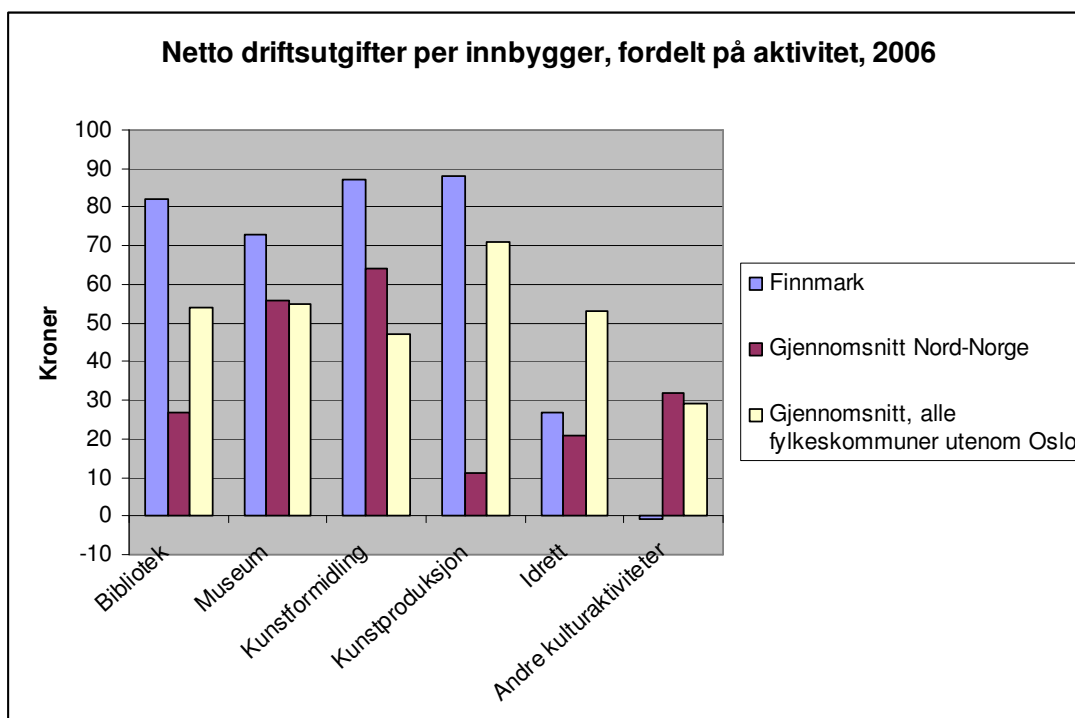

Figur 3 Netto driftsutgifter i alt til kultursektoren per innbygger i kroner. Kilde: Kostra.

Det kan være flere årsaker til at Finnmark og andre typiske distriktsfylker som Nordland, Troms, Sogn- og Fjordane og Nord-Trøndelag ligger ”på topp” når det gjelder driftsutgifter til kultur. Ifølge den siste stortingsmeldingen om kulturpolitikk²⁵, kan det blant annet skyldes at fylkene som bruker mest penger på kultur, har få private og kommersielle kulturtilbud og få bykommuner med egne store kulturbudsjetter, slik at fylkeskommunene har måttet spille en større og mer aktiv rolle som pådrivere og iverksettere på kulturfeltet. I fylker med flere folkerike byer og bykommuner, som Hordaland og Sør-Trøndelag, har kanskje ikke behovet for en fylkeskommunal kulturentreprenør vært like stort som for eksempel i Nordland eller Finnmark. I tillegg er det åpenbart at geografi og lange avstander kombinert med lavere innbyggertall, gjør at det kostnadene knyttet til å produsere og formidle kunst og kultur per innbygger blir større i de tre nordligste fylkene enn i andre fylker.

Hvis vi tar for oss fylkeskommunenes netto driftsutgifter til kultur fordelt på ulike budsjettposter (aktivitet) for 2006, er bildet mer sammensatt. Her er det ikke slik at Finnmark gjennomgående rager høyere enn gjennomsnittet av de tre nordnorske fylkene eller landsgjennomsnittet. Under posten idrett ligger Finnmark godt under landsgjennomsnittet, og under posten Andre kulturaktiviteter har inntektene vært større enn utgiftene i Finnmark fylkeskommune.

²⁵Kultur- og kyrkjedepartementet: *St.meld. nr.48 (2002-2003): Kulturpolitikk fram mot 2014*, kapittel 4.7.1 ”Økonomi – fylkeskommunale kulturutgifter”.

Figur 4 Netto driftsutgifter i kultursektoren per innbygger, fordelt på aktivitet, 2006. Kilde: Kostra.

4 EI NY TID TRENGER EN NY POLITIKK

Som i mange andre fylkeskommuner ble hovedlinjene i Finnmark fylkeskommunens kulturpolitikk lagt i løpet av 1980- og 1990-tallet, i den perioden da fylkeskulturforvaltningene ble etablert som egne enheter. Som i mange andre deler av landet, har også hovedtrekkene i Finnmark fylkeskommunes kulturpolitikk ligget fast i mange år, til tross for at kulturlivet har endret seg mye i løpet av de siste 20 årene. I telefonintervjuer og samtaler med fylkeskommunens kultur- og idrettssjef og andre aktører i kulturlivet i Finnmark, er en av hovedtilbakemeldingene at vi nå står overfor ”ei ny tid”, og det fortelles at det kanskje er nødvendig å endre kursen i noen deler av kulturpolitikken. Det ser dermed ut til at en del av de endringstendensene som ble nevnt innledningsvis (kapittel 2.1) også aktualiseres på ulike måter i Finnmarks kulturliv.

På bakgrunn av informantutsagn og dokumentgjennomgang kan en i denne sammenhengen trekke fram flere momenter. Dels handler det om momenter som kan beskrives som spenningsfelter eller dilemma som preger kulturpolitikken og kulturlivet i Norge generelt: Her kan man for eksempel trekke fram diskusjoner knyttet til fast driftsstøtte kontra prosjektstøtte, bundne/avtalefestede midler kontra frie midler, støtte til faste institusjoner eller til frie grupper og prosjekter, økning i antallet festivaler og nye typer kulturarrangementer, økt fokus på kultur og næring eller kultur som næring, og lavere engasjement hos tradisjonelle demokratiske frivillige organisasjoner, men økende frivillig engasjement i tilknytning til festivaler. Dels handler diskusjonen også om momenter ved kulturpolitikken og kultur-

livet som angår Finnmark og Nord-Norge mer spesielt, for eksempel diskusjoner knyttet til det samiske, flerkulturelle og internasjonale, og dels handler diskusjonen om ”distrikts-momenter” som lange avstander, få innbyggere og mangel på profesjonell kompetanse både innenfor produksjon og formidling av kunst og kultur.

I dette kapittelet vil det bli eksemplifisert hvordan noen av disse momentene peker seg ut som særlig aktuelle å diskutere når Finnmark skal utvikle nye kulturpolitiske strategier. Rammene for dette oppdraget har gjort at det ikke har vært mulig å gå inn på alle sider ved Finnmarks kulturpolitikk og kulturliv. Fokuset vil derfor være på de temaene som har pekt seg ut som mest aktuelle eller ”omstridte” i de samtalene som har blitt gjennomført med ulike kulturaktører i Finnmark.

4.1 Om foreliggende planer og politikk

I arbeidet med denne rapporten har en rekke plandokumenter som omhandler ulike sider ved de delene av Finnmarks kulturliv som fylkeskommunen har ansvaret for, blitt gjennomgått²⁶. Generelt sett er det lite å utsette på de forskjellige plandokumentene: De er fylt med fine og ”riktige” ord og målsettinger, og de harmonerer godt med nasjonale kulturpolitiske målsettinger (for eksempel knyttet til dette med tilgjengelighet, kvalitet, barn og unge og det flerkulturelle). Generelt kan man også si at det fylkeskommunale kulturbudsjettet henger godt sammen med plandokumentene, og det vises ofte til strategiplaner og vedtatte satsingsområder i vedtak om fordeling av midler som blir gjort av fylkeskulturavdelingen. De delene av kulturlivet som har egne strategiplaner, er tydelig prioritert i det fylkeskommunale kulturbudsjettet. Dette gjelder særlig musikkområdet, fylkesbiblioteket, samt idrett og folkehelse. Scenekunst (teater og film) og visuell kunst er områder som ikke har egne strategiplaner per i dag, og disse områdene har ikke like stor plass i kulturbudsjettet som musikk, bibliotek, idrett og folkehelse.

Som nevnt, er det gjerne slik at politikk overfor ulike samfunnsområder kan bli ”hengende etter” utviklingstrekk og endringstendenser som skjer på det aktuelle området. Dette er et problem som særlig har aktualisert seg i kulturfeltet. Spørsmålet i denne sammenhengen blir om Finnmarks kulturplaner og strategidokumenter har ”tatt innover” seg det nye kulturlivet. I de delene av fylkesplanen som handler om kulturpolitikk²⁷ har man nettopp pekt på og problematisert en del endringstendenser. For eksempel diskuteres de endrede vilkårene for frivilligheten og de nasjonale og internasjonale trendene som viser at flere og flere ønsker å arbeide innenfor kunstneriske og kreative yrker og næringer. Den vedtatte satsingen på kulturnæringer som både er nedfelt i planer og har egne finansielle virkemidler, er et annet eksempel på at fylkeskommunen ”følger med i tiden” på plansiden, og det er lite å utsette på strategidokumentenes innhold og formuleringer knyttet til dette.

²⁶ Se rapportens litteraturliste for nærmere spesifisering av hvilke dokumenter dette gjelder.

²⁷ Fylkesplanens kapittel 8 og 5.6.

Det kan imidlertid påpekes at et generelt problem med ulike strategi- og handlingsplaner er at de kan bli preget av flotte, men vage og lite forpliktende formuleringer. Dette finner man også igjen noen steder i fylkesplanens kulturpolitikkapittel: Formuleringer som ”Vi i Finnmark arbeider for et godt samarbeid mellom profesjonelle og frivillige kulturkrefter for å utvikle gode kulturtilbud” eller ”Vi i Finnmark bidrar til utvikling av mange nye kulturarbeidsplasser” er eksempler på slike utsagn²⁸, som er fine å nevne i festtaler, men som i praksis ikke forplikter til konkrete handlinger eller tiltak. I strategiplanene som er utarbeidet for delområdene musikk, bibliotek, idrett og fysisk aktivitet ser man imidlertid mange flere konkrete formuleringer. For eksempel har man i strategiplanen for Musikk i Finnmark listet opp konkrete tiltak som skal løse noen av utfordringene på musikkområdet, blant annet etablering av Dynamittfondet og etablering av Barents Bigband og Barents ungdomskor²⁹.

Fine plandokumenter i god harmoni med de nasjonale kulturpolitiske målsettingene er ikke særlig nyttige hvis de ikke kommer til uttrykk i praktisk politikk i form av konkrete aktiviteter, tiltak eller bevilgninger. Det er de konkrete støttebeløpene eller arrangementene i regi av fylkeskommunen som i størst grad bestemmer hvordan kulturlivets eksterne aktører forholder seg til kulturpolitikken som føres på det regionale forvaltningsnivået. Gjennom samtaler og telefonintervjuer med utvalgte aktører i kulturlivet i Finnmark, kommer det til syne en generell oppfattelse av Finnmark fylkeskommune som en lite synlig kulturpolitisk aktør. Fylkeskommunen forstås ikke som en sentral premissleverandør i kulturpolitikken, og den oppfattes heller ikke som tydelig nok i forhold til sin mulige posisjon som strategisk utviklingsaktør på kunst- og kulturfeltet i fylket. Visjonen om 500 nye kulturarbeidsplasser innen 2014 diskuteres heftig blant informantene, og dette blir av mange oppfattet som den (eneste) tydelige kulturpolitiske strategien til fylkeskommunen. Utenom den omdiskuterte satsingen på kulturnæringer, er det utydelig for flere hva det er fylkeskommunen egentlig står for på kulturområdet, og det blir også hevdet at kultur- og idrettssjefen og kulturpolitikkerne er for lite synlige, både i form av strategiske vedtak og prioriteringer, og i form av deltakelse og interesse for kunst- og kulturlivets særtrekk og utfordringer.

Når det gjelder det idrettspolitiske arbeidet, samt folkehelsearbeidet, får derimot kultur- og idrettsavdelinga ros for sitt arbeid. På dette området har fylkeskommunen vært tydelig i sine prioriteringer, og det er særlig informantene fra kommunene som trekker fram fylkeskommunens positive innsats på disse områdene. Både gjennom folkehelseprosjektet og i forbindelse med bygging og vedlikehold av idrettsanlegg har fylkeskommunen hatt en funksjon som koordinator og nettverksbygger og fått til et godt samarbeid med kommuner og frivillige organisasjoner og lag. En av informantene fra kommunen framhever imidlertid at man savner lignende initiativer og ”trøkk” fra fylkeskommunen når det gjelder det allmenne kulturarbeidet i kommunene³⁰.

²⁸ Begge sitatene er hentet fra fylkesplanens kapittel 8, side 48.

²⁹ Samspill, kompetanse og opplevelse, strategier for musikklivet i Finnmark, side 13.

³⁰ Her kan det bemerkes at det i forbindelse med spillemidlene til idrettsanlegg som fylkeskommunen forvalter (ca 20 mill kr), er øremerket ca 100.000 kr til kursing og dialog/møter med kommuner og idrettslag. Tilsvarende midler finnes

Kultur- og idrettssjefen understreker at det er en målsetting og et ønske fra hennes side at fylkeskommunens kulturavdeling skal bli tydeligere som en strategisk regional utviklingsaktør framover. Per i dag er en stor andel av kulturbudsjettet bundet opp i faste driftstilskudd, som fram til nå har vært hovedvirkemiddelet i kulturpolitikken. Kanskje har man hatt et for stort fokus på forvaltningen av disse driftstilskuddene og brukt for lite tid på andre satsinger og tiltak? Heller enn å bruke mye tid og ressurser på saksbehandling av enkeltsøknader og bevilgning av små beløp til mange tilfeldige organisasjoner og tiltak, er det ønskelig å løfte kulturpolitikken opp på et mer overordnet nivå. Både kultur- og idrettssjefen og representantene fra kulturlivet som er intervjuet, etterlyser også større *politisk* bevissthet om kulturlivet i fylket: De ønsker seg flere offensive kulturpolitikere som har større ambisjoner på kunstens og kulturens vegne enn det de ser i dag.

Oppsummert kan man si at kultur- og idrettssjefen og de eksterne aktørene fra kulturlivet egentlig ser ut til å være enige om at Finnmark fylkeskommunes kulturpolitikk bør bli tydeligere og mer strategisk i framtida. Det ser imidlertid ut til at kommunikasjonen om dette mellom feltet selv og forvaltningen ikke har vært klar nok. Misnøyen overfor den offentlige forvaltningen og politikerne som man kan ane hos noen av kulturfeltets aktører er et velkjent fenomen, og det oppstår ofte motsetninger når de to feltene kunst/kultur og byråkrati/forvaltning møtes. Særlig oppstår dette hvis de som skal forvalte kulturpenge og foreta økonomisk-administrative beslutninger oppfattes som ikke å være en av kulturfeltets "egne", som i praksis vil si å ha bakgrunn som utøver eller leder fra kunst- og kulturfeltet. Kulturforskeren Sigrid Røyseng diskuterer også dette fenomenet i sin studie av kunstledelse på et norsk teater. Her beskrives det hvordan de administrativt ansatte på teateret ikke kan være "bare" økonomer eller ledere i tradisjonell forstand når de skal administrere en kunstinstitusjon. De må "innse at kunsten representerer en grunnleggende forskjellig verdi fra de økonomi- og administrasjonsfaglige"³¹, og "for at det økonomisk-administrative perspektivet skal framstå som legitimt, må den som anvender det, slutte seg til kunstens verdier"³².

4.2 Kulturlivets forventninger møtes av faste avtaler og statlige føringer

Det at fylkeskommunen oppfattes som en utydelig og lite offensiv kulturpolitisk aktør er ikke noe som er særegent for Finnmark. Også andre fylkeskommuner står overfor lignende problemer i det kulturpolitiske arbeidet. Som tidligere beskrevet, er de fylkeskommunale driftsutgiftene til kultur lave sammenlignet med de statlige og kommunale. I tillegg er mange føringer lagt for bruken av de fylkeskommunale kulturmidlene. Dette gjelder også i Finnmark. Man er både bundet av avtaler om å gi faste driftstilskudd til regionale institusjoner og landsdelsinstitusjoner, og man har også statlige føringer å forholde seg til, for

ikke i tilknytning til spillemidlene rettet mot kulturbygg eller på det ordinære kulturbudsjettet til Finnmark fylkeskommune.

³¹ Røyseng 2007:188.

³² Røyseng 2007:189.

eksempel i forbindelse med forvaltningen av midlene til Den kulturelle skolesekken eller midlene til idrettsanlegg og kulturbygg. Samtidig møtes fylkeskommunen av krav og forventninger fra de mange aktørene i kulturlivet, som alle ønsker at sine felter skal bli sterkere prioritert, først og fremst i form av økte økonomiske bevilgninger (for eksempel ønsker de profesjonelle kunstnerne seg flere stipend, de kommunale kulturarbeiderne ønsker seg mer penger til å ivareta de lokale kulturbyggene, representanter fra frivillige organisasjoner ønsker mer penger til å opprettholde frivillig aktivitet osv).

Fylkeskommunen står altså i et dilemma mellom sterke føringer og avtalte forpliktelser på den ene siden, og store krav og forventninger fra eksterne aktører på den andre siden, samtidig som de har begrenset handlefrihet i sitt budsjett. For å imøtekomme noen av forventningene fra kulturlivet, og i tillegg framstå som en mer offensiv og strategisk kulturpolitisk aktør, synes det som om en av hovedutfordringene for Finnmark fylkeskommune er knyttet til dette med å skaffe seg et større og friere (økonomisk) handlingsrom. I den forbindelse er det nærliggende å spørre seg om det er mulig å foreta grep, endringer eller omprioriteringer som på sikt bidrar til å skape rom for å gjennomføre flere egeninitierte strategiske satsinger.

Når det gjelder føringene som er knyttet til forvaltningen av de statlige midlene (Den kulturelle skolesekken og spillemidlene) synes disse vanskelige å endre for fylkeskommunen alene. Her kan man eventuelt utøve politisk press sammen med andre fylkeskommuner og kommuner for at det lokale og regionale forvaltningsnivået generelt sett bør få mer kulturpolitisk makt. Her er det imidlertid ikke sikkert at kulturlivets aktører og institusjoner vil være like enige med kommuner og fylkeskommuner. Et nærliggende eksempel å trekke fram i den forbindelse, er debatten som har oppstått omkring kulturminister Trond Giskes vedtak om å legge ned den såkalte LOK-ordningen. Her har kulturlivets representanter vist seg å være sterkt imot å flytte ansvaret fra Norsk Kulturråd og over til kommunene³³.

En annen mulighet som fylkeskommunen kan vurdere, er å ta en gjennomgang av avtalene om faste tilskudd til regionale institusjoner i fylket og i landsdelen, og se på om man eventuelt kan endre noen av sine prioriteringer på dette området. Her er det mest nærliggende å diskutere Den nordnorske kulturavtalen, samt den forholdsvis store økonomiske støtten som Finnmark fylkeskommune gir til Hålogaland Teater. I kapittel 3.2 så vi at den totale støtten fra Finnmark fylkeskommune til institusjoner i Den nordnorske kulturavtalen utgjorde i overkant av 5,6 mill kr (inkludert 3,3 mill kr til Musikk i Finnmark). Av de totale summen på 5,6 mill kr går ca 1,3 mill kr til institusjoner som er lokalisert utenfor Finnmark fylke. Det er bare fire av institusjonene i Den nordnorske kulturavtalen som er geografisk plassert i Finnmark: dette gjelder Musikk i Finnmark, Nordnorsk Filmsenter, Stellaris Danseteater og Nordnorsk Kulturråd. Hvis vi holder Musikk i Finnmark utenfor i dette regnestykket, blir det totale beløpet fra Finnmark fylkeskommune til institusjoner i Den nord-

³³ Se for eksempel <http://www.ballade.no/nmi.nsf/doc/art2006110713272080426184> eller <http://www.ballade.no/nmi.nsf/doc/art2006111509315249203936>.

norske kulturavtalen i 2006 på ca 2,3 mill kr. Over halvparten av disse midlene (1,3 mill kr) går altså til institusjoner utenfor Finnmark. I 2006 støttet i tillegg fylkeskommunen Hålogaland Teater, som er lokalisert i Tromsø, med 1,5 mill kr. Fylkeskommunen brukte dermed 2,8 mill kr i 2006 på driftstilskudd til institusjoner som ligger utenfor Finnmark fylke.

Ideen bak Den nordnorske kulturavtalen var at man gjennom landsdelssamarbeid i kultursektoren ønsket å videreutvikle kulturarbeidet på landsdelsnivå i Nord-Norge. Gjennom avtalen støtter Finnmark fylkeskommune, sammen med fylkeskommunene i Nordland og Troms en rekke profesjonelle institusjoner, og tanken er at disse skal "tilbakebetale" støtten i form av å tilby kulturopplevelser til folk i hele landsdelen. Både i samtaler med informanter fra kulturlivet i Finnmark og med fylkeskultursjefen, kommer det imidlertid til syne en usikkerhet omkring hvorvidt Finnmark får "nok" igjen for kulturmidlene som går til Den nordnorske kulturavtalen, særlig i forbindelse med de pengene som "forsviner" til institusjoner utenfor fylket. På bakgrunn av det uttrykte ønsket om at fylkeskommunen bør bli en mer offensiv og strategisk kulturpolitisk aktør, kan det være grunn til å diskutere hvorvidt man eventuelt burde reforhandle hele eller deler av Den nordnorske kulturavtalen, samtidig som man bør diskutere hva man får igjen for den økonomiske støtten som gis til Hålogaland Teater.

I en diskusjon om en eventuell reforhandling av Den nordnorske kulturavtalen er det imidlertid ikke sikkert at det mest hensiktsmessige er å trekke finansieringen til de av institusjonene som ligger utenfor Finnmark fylke. Man bør heller diskutere avtalen på bakgrunn av kulturlivet i Finnmark sine behov og utfordringer: hvilke områder av kulturlivet har mest behov for økte bevilgninger og strategiske satsinger? Og hvilke institusjoner i Den nordnorske kulturavtalen er det man mener at man eventuelt ikke får igjen det man har forventninger om? Hvor reell er formidlingen i Finnmark fra de ulike institusjonene i avtalen? Hva får Finnmark konkret igjen i form av produksjoner, turneer og utstillinger, og på hvilken måte kommer dette det lokale kulturlivet til gode? Det samme perspektivet må man ha i en diskusjon om prioriteringer på scenekunstheltet: hva får man igjen for å støtte Hålogaland Teater? Kunne denne støtten eventuelt vært benyttet på andre og mer strategiske måter lokalt i Finnmark?

4.3 Kultur + næring = sant?

Finnmark Fylkeskommunes største strategiske prosjekt på kulturområdet er den politisk vedtatte satsingen på "Kulturfylket Finnmark", hvor man har en visjon om å etablere 500 nye og lønnsomme kulturarbeidsplasser i Finnmark innen 2014. Som tidligere nevnt er det i den forbindelse opprettet et kulturnæringsfond på 20 millioner, hvor kulturbedrifter etter bestemte kriterier kan søke om lån til investeringer eller aksjekjøp. For å få innvilget lånesøknader eller investeringer i aksjer legges det blant annet vekt på at prosjektet "må være

lønnsomt” og ”søker/prosjekt må sannsynliggjøre at det skapes nye arbeidsplasser som resultat av fondets bidrag”³⁴.

Satsingen på utvikling av kulturnæringer er ikke unik for Finnmark, den føyer seg inn i rekken av mange lignende prosjekter i norske fylker og kommuner³⁵. Bakgrunnen for mange av disse satsingene er statistikk og studier som viser at sysselsettingen og antallet nyetableringer i kultursektoren øker, og at omfanget av det som gjerne defineres som ”kulturnæringer” (kunst, kultur, opplevelser og reiseliv) er betydelig i mange regioner. Dette har en også slått fast at er tilfelle i Finnmark³⁶.

Kulturnæringsatsingen til fylkeskommunen er et hett tema blant informantene som har blitt intervjuet i dette prosjektet. Det framheves i utgangspunktet som veldig positivt at fylkets politikere og byråkrater er offensive og viser vilje til å sette i gang en så stor satsing. Dette viser at man har forståelse for at kultur gir ringvirkninger og skaper arbeidsplasser som er viktige for Finnmarks framtid. Informantene er imidlertid kritiske til virkemidlene som er opprettet, i første rekke det mye omtalte kulturnæringsfondet. Her er det særlig mange som diskuterer problemene knyttet til kriteriene man opererer med overfor søkerne til fondet: Disse er i stor grad lagt opp etter ”klassiske” bedriftsøkonomiske prinsipper om lønnsomhet og vekst, prinsipper som ikke oppleves som relevante for mange av virksomhetene som har kunst eller kultur som hovedgeskjeft. Det hevdes at fondsmidlene bare går til virksomheter eller bedrifter som ikke har noen visjoner utover det å tjene penger, mens kulturbedrifter som har kreative og kunstneriske visjoner blir ekskludert fra å søke på grunn av de strenge kriteriene.

Informantene diskuterer også hvorvidt man har definert og konkretisert satsingen godt nok. I den forbindelse er det særlig begrepet lønnsomhet som trekkes fram. Det hevdes at lønnsomhet i kulturbedrifter og kulturnæringer ikke bare kan vurderes på bakgrunn av økonomisk vekst og/eller økonomisk overskudd, man må også ta i betraktning hvilke effekter det har at kunstnere og kulturpersoner bidrar med aktivitet i lokalsamfunnet og at de faktisk skaper arbeidsplasser for seg selv (og noen ganger for andre), uten at de nødvendigvis har målsettinger om å være kommersielle eller gå med stort økonomisk overskudd.

Informantenes betraktninger rundt kulturnæringsatsingen føyer seg inn i klassiske forståelser av kunst- og kulturfeltet som preget av andre verdier enn de rent økonomisk målbarre³⁷. Det at entreprenører og gründere opplever at det offentlige virkemiddelapparatet ikke er utviklet i samsvar med deres behov og utfordringer, er imidlertid ikke særegent for virksomheter i kunst- og kultursektoren. Flere studier viser at det også blant små virksomheter

³⁴ Investeringsfond for kulturnæringer i Finnmark, vedtekter og retningslinjer.

³⁵ Bugge og Isaksen 2007.

³⁶ Karlstad 2005.

³⁷ For diskusjoner av ulike perspektiver på ringvirkninger og lønnsomhet i kultursektoren, se for eksempel Ringstad 2005. For ytterligere diskusjon av kunstfeltets autonomi og forholdet mellom kunst og kommersialitet, se for eksempel Røyseng 2007, Abbing 2002 eller Bourdieu 1993.

og/eller entreprenører innenfor næringer som landbruk og reiseliv ofte er et problem at offentlige virkemidler ikke står i samsvar med visjonene og behovene til de enkelte gründerne³⁸.

En rapport fra NIFU Step peker også på det de kaller ”mulige misforhold mellom virkelighet og virkemiddelapparat” i forbindelse med ulike kulturnæringsstrategier. Dette utdypes på følgende måte:

Kulturbaserte næringsprosjekter befinner seg ofte i en gråsoner mellom ulike samfunns- og politikkområder, men støttesystemet har ingen spesielle virkemidler overfor denne typen prosjekter, som behandles på lik linje med andre næringer. Virkemiddelapparatet forholder seg relativt instrumentelt til om søkerne lever opp til kravet om økonomisk lønnsomhet eller ikke. Mange kulturentreprenører kan trenge en annen type støtte (inkludert rådgivning og nettverk) for å få utviklet en lønnsom virksomhet enn andre typer av entreprenører. Virkemiddelapparatet tenderer mot å behandle all kulturbasert næringsutvikling som ett og samme felt, til tross for at det er et heterogent felt bestående av mange ulike aktører med forskjellig bakgrunn, formål og behov. På samme måte kan det sies å være et misforhold mellom høy risiko i mye kulturbasert næringsutvikling, mens virkemiddelapparatet prioriterer ”sikre” prosjekter³⁹.

Bugge og Isaksen tar videre til orde for at mange strategier på kulturbasert næringsutvikling er for ufokuserte og lite konkrete, og at man ser et behov for å definere tydeligere hvilke typer virksomheter man retter seg mot og på hvilke måter strategiene skal bidra til næringsutvikling. Det kan se ut til at man også i Finnmark bør ta en diskusjon knyttet til hvorvidt kulturnæringsstrategien er hensiktsmessig innrettet mot de virksomhetene man ønsker skal danne grunnlaget for ”Kulturfylket Finnmark” i 2014. Kanskje bør man se på hvorvidt en har definert og konkretisert strategien godt nok, og man bør også ta en vurdering knyttet til eventuelle alternative finansieringsmodeller for strategien. Dette påpekes også i en rapport fra Norut NIBR Finnmark:

Det synes allerede nå, ut fra vårt innblikk i næringen så langt i analysearbeidet, behov for å revurdere, og konkretisere målsettingene samtidig med løpende oppdatering av strategier og tiltaksområder, og ytterligere en løpende evaluering av om strategien synes å bringe fylket i riktig retning (har fått i gang nødvendige prosesser, og evt oppnådd konkrete resultater)⁴⁰.

³⁸ Dag Jørund Lønning (2007) diskuterer for eksempel forholdet mellom nyskapere på bygda og deres møter med det offentlige virkemiddelapparatet i sin dr.philos-avhandling.

³⁹ Bugge og Isaksen 2007:7.

⁴⁰ Karlstad 2005:46.

4.4 Samarbeid og nettverk gir kvalitet og kompetanse

I fylkesplanens kulturkapittel er det tre fokusområder som trekkes fram som gjennomgående og overordnede prioriteringer i det kulturpolitiske arbeidet. Dette gjelder *barn og unge, samarbeid og nettverk og kvalitet og kompetanse*. Disse tre dimensjonene peker seg fortsatt ut som viktige dreiepunkter i forhold til utvikling av nye kulturstrategier i Finnmark. De har også en klar sammenheng med sentrale nasjonale kulturpolitiske målsettinger. Både i kulturpolitisk handling og ord, også etter at Trond Giske tok over som kulturminister, har det vært et sterkt fokus på gevinstene som kan oppnås gjennom økt samarbeid i kultursektoren, både mellom ulike institusjoner og mellom profesjonelle og frivillige aktører. Vi vet også at barn og unge står i sentrum for flere kulturpolitiske satsinger, ikke minst Den kulturelle skolesekken, som nå også prøves ut i videregående skoler i flere fylker. Diskusjoner om kvalitet, profesjonalisering og kompetanseheving er også sterkt til stede i tilknytning til flere kulturpolitiske prosjekter og tiltak⁴¹.

Når det gjelder barn og unge, får arbeidet som kultur- og idrettsavdelinga i Finnmark fylkeskommune gjør i forbindelse med Ungdommens kulturmønstring gode skussmål fra informantene fra kulturlivet. Dette arbeidet oppfattes som kvalitativt godt og viktig for barn og unge i Finnmark. Den kulturelle skolesekken og kulturskolene er også viktige for barn og unges tilgang til og deltakelse i kulturopplevelser, samtidig som de kreative fagene på videregående skole gir unge talenter sjansen til å utvikle seg ytterligere. Det er altså forholdsvis gode tilbud og muligheter for barn og unge i fylket fram til de er ferdige på videregående. Flere framhever at utfordringene melder seg når de unge skal ta steget ut og etablere seg som profesjonelle kulturutøvere. Her har fylket en jobb å gjøre i forhold til å ta vare på talentene, og få de som ønsker å satse på kreative yrker til å etablere seg i fylket. Flere av informantene tar til orde for å ha et større fokus på unge kunstnere og kulturarbeidere hvis man skal nå visjonen om å etablere 500 nye kulturarbeidsplasser innen 2014. Kanskje er det et behov for målrettede prosjekter rettet mot unge kunstnere og unge etablere innenfor kulturnæringsssatsingen? Kanskje kan en opprette egne kunst – eller etableringsstipender rettet mot ungdom? Hva med ungt (kultur)entreprenørskap, ung næringsshare eller kulturelle elevbedrifter?

I tilknytning til en diskusjon om kvalitet og kompetanse, kommer det fram en forståelse av at fylkeskommunens kunstnerpolitikk har vært for utydelig fram til nå. Flere aktører understreker hvor viktig det er for Finnmark å utvikle og opprettholde et kompetent profesjonelt miljø innenfor kunst og kultur, både på produksjonssida og på formidlingssida, ikke minst med tanke på å utdanne og inspirere barn og unge. Her etterlyses på en side flere og bedre stipendordninger, samtidig som flere mener en har mye å gå på i forhold til å utvikle de små, men viktige profesjonelle aktørene som gjennom flere år har bygd seg opp som anerkjente og etablerte aktører både nasjonalt og internasjonalt, for eksempel på scenekunstm-

⁴¹ For mer utdyping av nasjonal kulturpolitikk i tilknytning til disse temaene, kan en for eksempel se Kultur og kyrkjedepartementets stortingsmeldinger om Den kulturelle skolesekken (St.meld. nr. 38 (2002-2003)), om Frivillighet for alle (St.meld. nr. 39 (2006-2007)) og om Kulturpolitikk fram mot 2014 (St.meld. nr. 48 (2002-2003)).

rådet og innenfor visuell kunst/billedkunst. Det er også et klart inntrykk at arrangør- og formidlingskompetansen i fylket trenger en kompetanseheving. Det forestående arrangørprosjektet som fylkeskommunen er i gang med, framstår som et positivt tiltak i så måte.

Som nevnt er det et tydelig trekk ved utviklingen i kultursektoren at en ser nye former for samspill mellom frivillige, offentlige og private aktører, noe som også skaper et behov for nye politiske strategier knyttet til dette. Gode eksempler på samarbeidsprosjekter hvor profesjonell kompetanse brukes som grunnlag for samspill med lokalt kulturliv og frivillige aktører er for eksempel Musikk i Finnmarks prosjekt i Nordkyn og den økte involveringen av HATS i det lokale amatørteatermiljøet. For å heve og utnytte den kompetansen som allerede finnes i fylket, kan Finnmark fylkeskommune spille en enda sterkere rolle i utvikling av nye samarbeids- og nettverksprosjekter, både på tvers av frivillige og profesjonelle aktører, og også på tvers av nasjonale grenser. Kanskje kan man bruke arbeidet på idretts-sida som mal for å øke fokuset på nettverksbygging og samarbeid også på kultursida? Små og sårbare profesjonelle institusjoner, bedrifter og utøvere i Finnmark trenger dessuten nettverk av fagfeller, som kan hjelpe og inspirere, særlig hvis Nordnorsk Kulturråd, som delvis har hatt en slik funksjon, forsvinner.

4.5 Grensefylket Finnmark på toppen av verden

Finnmarks erfaring som fylke med en sterk internasjonal orientering og et levende mangfold av kulturer, er noe som særpreger Finnmark i forhold til mange andre fylker i Norge. Samspillet mellom den samiske, norske, finske, kvenske og russiske kulturen gjør finnmarkskulturen unik og viktig, noe som man bør fortsette å ha et sterkt fokus på i de kulturpolitiske strategiene. Store og grunnleggende samfunnstrender knyttet til globalisering og flyt av kulturelle uttrykk og mennesker, samt den nasjonale politiske debatten om mangfold og integrering, aktualiserer viktigheten av å ha erfaringer med å leve i et flerkulturelt samfunn: Å ha en god dialog på tvers av kulturer og grenser vil bli sentralt også i framtida. I Finnmark er ikke den internasjonale eller flerkulturelle erfaringen ”bare floskler” eller ”prat”, her har man konkrete erfaringer som kan gi store muligheter for å profilere Finnmark som et eksempelfylke, særlig i sammenheng med den nasjonale kulturpolitiske satsingen på ”Kulturelt mangfold 2008”⁴².

Når det gjelder å ivareta den samiske kulturen, trekker informantene i dette prosjektet fram avtalen med Sametinget som sentral. Det er viktig å opprettholde denne avtalen, da fylkeskommunen med dette understreker at forvaltningen av samisk kunst og kultur ikke er et ansvar som er overlatt til Sametinget alene. Dette vurderes også positivt av informantene. Innledningsvis så vi at det generelt er et sterkt fokus på og en sterk optimisme knyttet til økt internasjonalt samarbeid i Nordområdene. Her ligger det også uutløste potensialer for kulturlivet i Finnmark, både gjennom Nordkalottsamarbeid og Barentssamarbeidet. Antagelig kan det internasjonale samarbeidet utvides ytterligere. Fylkeskommunen bør derfor

⁴² Se www.kulturelmangfold.no, for mer informasjon om dette.

fortsette sitt arbeid med å lette byråkratiet, slik at samarbeid mellom kulturaktører på tvers av nasjonale grenser blir enklere å gjennomføre i praksis. Gjennom å samarbeide internasjonalt kan en også få tilgang til finansiering fra instanser som EU og Interreg mm, som kan bidra til å realisere nyskapende og interessante kunst- og kulturprosjekter.

5 NY KULTURSTRATEGI FOR FINNMARK – KJØR DE-BATT!

Oppdraget som Telemarksforskning-Bø har gjennomført for Finnmark Fylkeskommune har dreid seg om å analysere de fylkeskommunale kulturstrategiene i forhold til nasjonale kulturpolitiske målsettinger og i forhold til behov i kulturlivet i Finnmark. Dette med tanke på å komme med noen innspill til utforming av nye kulturstrategier for Finnmark. Oppsummert kan man si at fylkeskommunens kulturplaner i utgangspunktet er gode. Planene evner å ta innover seg en del av de nye utviklingstrekkene som foregår i kulturlivet, og de henger generelt sett godt sammen med overordnede kulturpolitiske målsettinger. Ikke minst viser den offensive satsingen på kulturnæringer at det i Finnmark finnes vilje til å ta kulturelle utviklingstrekk på alvor og prioritere strategisk på bakgrunn av det. På plansiden er det altså lite å utsette. Fylkeskommunen har derimot en del å gå på når det gjelder realisering av planene i form av konkrete prosjekter og bevilgninger. Det samme gjelder i forhold til å spille en mer synlig og tydelig rolle overfor kulturlivet i fylket. Her står imidlertid fylkeskommunen med sitt begrensede kulturbudsjett i en skvis mellom mange faste forpliktelser på den ene siden og høye forventninger fra kulturlivets mange ulike institusjoner og aktører på den andre siden.

Når det gjelder arbeidet framover med å utvikle nye kulturstrategier, synes derfor hovedspørsmålet å være: *Hvordan kan fylkeskommunen skaffe seg større kulturpolitisk handlingsrom, slik at den kan spille en mer tydelig, offensiv og strategisk rolle overfor kulturlivet i fylket?* Her gjelder det å ta de nye sterke utviklingstrekkene i kulturlivet innover seg, men på samme tid være nøkterne i forhold til hva fylkeskommunen alene kan makte. Videre må man bestemme seg for hvilken rolle man vil innta: Vil man være en lojal forvalter av driftstilskudd og statlige midler, eller vil man i større grad spille en rolle som strategisk utviklingsaktør? Kanskje bør man gjøre litt av begge deler? Hvis man ønsker større rom for å foreta prioriteringer og iverksette prosjekter på egen hånd, må man samtidig være forberedt på å prioritere tøffere og eventuelt foreta kutt for å realisere strategiske satsinger på utvalgte områder. Uansett hvilken rolle man velger å innta, bør man imidlertid fokusere på å kommunisere dette tydelig ut til kommuner, institusjoner og organisasjoner, slik at kulturlivet også blir bevisst på hva fylkeskommunen ønsker å gjøre, samt hva den reelt sett kan og bør ta ansvar for.

Generelt er det viktig at man jobber for å gjøre den fylkeskommunale kulturpolitikken mer synlig i offentligheten. Nå er det kulturnærings-satsingen som er mest synlig utad, men for å skape større troverdighet hos den profesjonelle delen av kunst- og kulturlivet må man også kommunisere tydelig hvilke ambisjoner man har på vegne av det ikke-kommersielle kunst-

livet. Her er det kanskje nødvendig i større grad å gå i dialog med kulturlivets aktører, slik at nye strategier blir utviklet med utgangspunkt i de behovene som de profesjonelle miljøene som finnes i Finnmark har.

I arbeidet med å utforme planer og strategidokumenter bør man videre søke å være så konkret og spesifikk som mulig, både når det gjelder formuleringer av målsettinger og tiltak. Dette er både viktig med tanke på planene skal oppleves som forpliktende og relevante, men også for at man lettere skal kunne vurdere måloppnåelse og gjennomføring i ettertid. I planarbeidet er det også viktig å prioritere de områdene som fram til nå ikke har hatt egne strategiplaner, for eksempel teater, film og visuell kunst, og man bør også få kunstnerpolitikken mer synlig i kulturplanene.

For å skape større handlingsrom og frigjøre midler til egne satsinger, må man ta en diskusjon knyttet til eventuelle omprioriteringer: Hvilke områder er det man ønsker å satse sterkere på? Hvilke områder skal man eventuelt kutte ut eller nedprioritere? Her kan det være nødvendig å diskutere hvorvidt man skal revurdere noen av de faste forpliktelsene overfor for eksempel Den nordnorske kulturavtalen og/eller Hålogaland Teater. Dette vil antagelig medføre ”støy” både politisk og i media, men gjennom en ordentlig debatt om dette, kan man synliggjøre hvilke dilemma fylkeskommunen står overfor i tilknytning til de fastlagte budsjettpostene og de uløste oppgavene i eget fylke. Hvis en derimot ikke ønsker omprioriteringer eller kutt innenfor det fylkeskommunale kulturbudsjettet, bør en stille seg spørsmål om man enten skal jobbe mot det nasjonale kulturpolitiske nivået, eller mot de øvrige regionale utviklingsmidlene som fylkeskommunen har til disposisjon, for å eventuelt skaffe mer penger til kulturprosjekter i Finnmark på denne måten.

Kulturnærings-satsingen peker seg ut som et område som kulturlivets aktører mener mye om, og det synes som om satsingen trenger å bli konkretisert og revidert noe. Her bør man først og fremst bli mer tydelig på hva man mener med begrepene kulturnærings og lønnsomhet, og samtidig se på hvilke muligheter man eventuelt har for å endre virkemidlene til å bli mer i samsvar med behovene som synes å være tilstede hos mange av kulturbedriftene. I den sammenheng bør man både evaluere ordningen slik den har fungert så langt, og også gjennomføre en kartlegging av hvilke behov og utfordringer ulike kulturbedrifter faktisk står overfor. Her kan det være mye å hente gjennom innhenting av kunnskap om metodikk og strategier for kulturbasert nærings- og stedsutvikling, slik det er erfart andre steder i Norge, Norden eller Europa.

De allerede definerte gjennomgående satsingsområdene barn og unge, kvalitet og kompetanse og samarbeid og nettverk bør opprettholdes som prioriterte områder også i den nye kulturstrategien. Det er viktig å gi barn og unge gode kulturtilbud og opplevelser, noe som forutsetter kompetente kunstnere, utøvere, arrangører og formidlere. De utøvende kunstnerne må få gode levekår, samtidig som de unge talentene må bli tatt vare på. Kompetan-

seheving gjennom samarbeid mellom frivillige og profesjonelle er en god strategi, her kan institusjoner som HATS og Musikk i Finnmark spille en stor rolle også i framtida.

Noe som også hører med i en diskusjon om nye kulturstrategier for Finnmark, er den pågående regionaliseringsdebatten: Hva vil skje med fylkeskommunen i framtida? Hva vil dette bety for kulturarbeidet i fylkene generelt, og i Finnmark spesielt? Hvis det er et politisk tydelig ønske fra Finnmark sin side at man ønsker å bli en egen region, kan det være relevant å markere dette også kulturpolitisk. En strategi i den forbindelse kan være å fokusere sterkere på det som særpreger Finnmark. Her er det åpenbart at den flerkulturelle og internasjonale erfaringen som finnmarkingene har, kan danne grunnlaget for spennende og særpregede kunst- og kulturprosjekter også i framtida.

6 LITTERATUR

- Abbing, Hans (2002): *Why are Artists Poor? The Exceptional Economy of the Arts*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Arnestad, Georg (2003): *Regionale og distriktpolitiske konsekvensar av statleg kulturpolitikk. Utreiing for Effektutvalet*. HSF-notat nr.8/2003, Høgskulen i Sogn- og Fjordane.
- Arnestad, Georg (2005): ”Sterke regionar – sett ut frå identitets- og kulturperspektiv”, i Knudsen (red.): *Sterke regioner – forskning og reform*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Arnestad, Georg (2007): *Kunstplan for Hedmark? Nokre refleksjonar*. Trysil, 7.februar 2007. Upublisert seminarinnlegg.
- Barker, Chris (2000): *Cultural Studies. Theory and Practice*. London/New York/New Dehli: Sage Publications.
- Beck, Ulrich (1992): *Risk Society. Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Bjørkås, Svein (2004): “Et Timbuktu for moderne mellomlag. Om kunstfestivalene og den utdannet middelklassens kulturelle prosjekt”, i Røyseng og Solhjell (red.): *Kultur, politikk og forskning. Festskrift til Per Mangset på 60-årsdagen*. Telemarksforskning-Bø.
- Bourdieu, Pierre (1993): *The Field of Cultural Production*. Cambridge: Polity Press.
- Bugge, Markus M. og Arne Isaksen (2007): *Kultur-retur. Fylkeskommunenes satsinger på kulturbasert næringsutvikling*. Rapport 4/2007, Nifu Step.
- Ellmeier, Andrea (2003): “Cultural Entrepreneurialism: On the Changing Relationship between the Arts, Culture and Employment”, i *The International Journal of Cultural Policy*, Vol. 9, No 1.
- Florida, Richard (2002): *The Rise of the Creative Class – and how it’s transforming work, leisure and community & everyday life*. New York: Basic Books.
- Halonen, Katri (2005): ”Fishing for a good program: Public Sector Cultural Producers in Search of Justification”, i *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, nr. 2/2005.
- Karlstad, Stig (2005): *Kulturnæringer lengst nord – verdiskaping, lønnsomhet eller bare kultur*. Rapport 2005:15, Norut NIBR Finnmark.

- Kulturdepartementet: *St.meld. nr.61 (1991-92): Kultur i tiden.*
- Kultur- og kyrkjedepartementet: *St.meld. nr. 38 (2002-2003): Den kulturelle skolesekken.*
- Kultur- og kyrkjedepartementet: *St.meld. nr.48 (2002-2003): Kulturpolitikk fram mot 2014.*
- Kultur- og kyrkjedepartementet: *St.meld. nr.39 (2006-2007): Frivillighet for alle.*
- Lønning, Dag Jørund (2007): *Fridomen til å skapa. Alternative historier om nyskaping og bygdeutvikling.* Avhandling Dr.Philos. Ås: Universitetet for miljø og biovitenskap.
- Mangset, Per (2001): "Offentlig kulturpolitikk i utakt?", i Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift nr. 1/2001.
- Mangset, Per (2004): "*Mange er kalt, men få er utvalgt. Kunstnerroller i endring.* Rapport nr. 215, Telemarksforskning-Bø.
- Mangset, Per (2007): "Lidvinismen i norsk kulturpolitikk: konjakk, sigarer og forskning i Stavanger", i Arnestad og Ueland (red.): *Lidvin – rett og slett.* Førde: Selja Forlag.
- NHO (2007): *Attraktivitetsbarometeret 2007*, www.nho.no
- Nordnorsk Kulturråd (2007): *Rapport.* Vitaliseringsutvalget, Nordnorsk Kulturråd, 7.mai 2007.
- Ringstad, Vidar (2005): *Kulturøkonomi.* Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Røyseng, Sigrid (2004): "Kulturpolitikens doxa", i Røyseng og Solhjell (red.): *Kultur, politikk og forskning. Festskrift til Per Mangset på 60-årsdagen.* Telemarksforskning-Bø.
- Røyseng, Sigrid (2007): *Den gode, hellige og disiplinerte kunsten. Forestillinger om kunstens autonomi i kulturpolitikk og kunstledelse.* Rapport nr 237, Telemarksforskning-Bø.
- Statistisk Sentralbyrå (2006): *Kulturstatistikk 2005.* www.ssb.no.
- Utenriksdepartementet: *St. meld. nr.30 (2004-2005): Muligheter og utfordringer i nord.*
- Wollebæk, Dag og Per Selle (2002): *Det nye organisasjonssamfunnet: demokrati i omforming.* Bergen: Fagbokforlaget.

Mediekilder:

- "Ingen er flinke nok til å få kulturstøtte", NRK Troms og Finnmark, 03.05.07, www.nrk.no
- "Rockefestivalene kjemper om Giske", www.dagsavisen.no, 11.08.07.
- "Trist, tragisk og en feilslått kulturpolitikk", www.ballade.no, 07.11.06.
- "Stor oppslutning for oppropet om å bevare LOK-midlene", www.ballade.no, 15.11.06.
- www.regjeringen.no
- www.kultureltmangfold.no

Dokumenter fra Finnmark fylkeskommune som er brukt som metodiske kilder:

- "Finnmark – der drømmer blir virkelighet", Fylkesplan for Finnmark 2006-2009.
- "Finnmark som kulturfylke". Rapport, Mai 2003, Finnut Consult AS:
- "Samspill, kompetanse og opplevelse", Strategier for Musikk i Finnmark 2004-2007.
- "Samspill, kompetanse og opplevelse", kort statusrapport på tiltaksdelen av "Musikkplan for Finnmark".
- "Bibliotek – bare må ha det!", Strategier for den regionale bibliotekstjenesten i Finnmark 2005-2014.
- "Frisk og rask i Finnmark", Strategier for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2005-2008.
- Utkast til prosjektplan 2007-2009: "Liv og lyst i lys og mørke". Partnerskap for folkehelse i Finnmark.
- Handlingsplan for Den kulturelle skolesekken i Finnmark, skoleåret 2006-2007.
- Plan for Den kulturelle skolesekken i Finnmark. Handlingsplan for 2005-2006.
- Årsplan 2007, Ressurs RIK Region Finnmark, Finnmark fylkeskommune
- Internasjonale strategier for Finnmark fylkeskommune 2007-2010.
- Fylkesplan for Finnmark 2002-2005.
- Plan for regionale kulturbygg i Finnmark 2001-2005.
- Årsmelding 2003, 2004 og 2005, Finnmark Fylkeskommune.
- Årsmelding 2005, Finnmark fylkesbibliotek.

- Den nordnorske kulturavtalen, revidert med virkning fra 1.juli 2004.
- Samarbeidsavtale mellom Finnmark fylkeskommune og Sametinget.
- Investeringsfond for kulturturnering i Finnmark, vedtekter og retningslinjer.
- Økonomiplan 2007-2010 og årsbudsjett 2007, Finnmark fylkeskommune.
- Økonomiplan 2006-2009 og årsbudsjett 2006, Finnmark fylkeskommune.
- Regnskap 2006 og budsjett 2007, kultur- og idrettsavdelinga, Finnmark fylkeskommune.
- Saksdokumenter/vedtak gjort av kultur- og idrettsavdelinga i Finnmark fylkeskommune i 2006 og 2007
- "Kulturstrategier i Finnmark", seminarinnlegg presentert av kultur- og idrettssjef Marianne Pedersen, Karasjok, 05.06.07.
- Skriftlige oppsummeringer fra seminaret "Kulturstrategier i Finnmark", Karasjok, 05.06.07, gjort av kultur- og idrettsavdelinga, Finnmark fylkeskommune.
- Drømmefangeren, Et magasin om Finnmark, utgitt av Finnmark fylkeskommune.
- Informasjon om Finnmark fylkeskommunes kultur- og idrettsavdeling på www.ffk.no.